

Upadłość konsumencka. Komentarz

Wydanie 3.

Wprowadzenie do problematyki upadłości konsumenckiej

Spis treści

	Nb
I. Wstęp	1–6
1. Zadłużenie gospodarstw domowych	1
2. Zadłużanie społeczeństwa	2
3. Potrzeba wprowadzenia instytucji upadłości	3
4. Upadłość konsumencka	4
5. Terminologia	5
6. Zakres opracowania	6
II. Projekt Sejmu IV kadencji – o przeciwdziałaniu niewypłacalności osoby fizycznej oraz o upadłości konsumenckiej	7–29
1. Zakres projektu	7
2. Zakres podmiotowy	8
3. Pojęcie niewypłacalności	9
4. Spieniężenie masy upadłościowej	10
5. Postępowanie w przedmiocie upadłości konsumenckiej	11
6. Prowadzenie spraw z zakresu upadłości konsumenckiej	12
7. Konieczność posiadania funduszy	13
8. Zarządca upadłości konsumenckiej	14
9. Wspólność majątkowa małżonków	15
10. Zasady pierwszeństwa zaspokajania wierzycieli	16
11. Konsumenckie postępowanie naprawcze	17
12. Wyznaczenie zarządcy naprawczego	18
13. Źródła projektu	19
14. Potrzeba wprowadzenia regulacji upadłości konsumenckiej	20
15. Potrzeba dokonania regulacji z perspektywy Wspólnoty Europejskiej	21
16. Przyczyny nieprzyjęcia projektu	22
17. Wprowadzenie instytucji w krajach Wspólnoty	23
18. Pokrzywdzenie wierzycieli	24
19. Sprzeciw wobec zakresu podmiotowego prawa	25
20. Stanowisko Rządu	26
21. Niemożność wprowadzenia projektu	27
22. Kolejny projekt	28

23. Wprowadzenie instytucji upadłości konsumenc- kiej	29
III. Nowelizacja ustawy – Prawo upadłościowe i na- prawcze z 2008 r.	30–87
A. Wprowadzenie instytucji do polskiego systemu	30–31
1. Wprowadzenie regulacji	30
2. Funkcje regulacji	31
B. Zakres podmiotowy regulacji	32–35
1. Zakres podmiotowy upadłości konsumenc- kiej	32
2. Spółki jednoosobowe	33
3. Zdolność do czynności prawnych	34
4. Wpływ upadłości na stosunki majątkowe małżonków	35
C. Przesłanki upadłości konsumenc- kiej	36–46
1. Podmiot ogłaszający upadłość	36
2. Przesłanki pozytywne	37
3. Przesłanka posiadania więcej niż jednego wierzyciela	38
4. Przesłanki negatywne	39
5. Powstanie niewypłacalności dłużnika	40
6. Pogłębianie niewypłacalności	41
7. Przesłanki	42
8. Spełnienie przesłanek pozytywnych i brak negatywnych	43
9. Analiza porównawcza regulacji – wnioski	44
10. Ograniczenie dostępu do instytucji upad- łości konsumenc- kiej	45
11. Uznanie ogłoszenia upadłości za ostatecz- ność	46
D. Wniosek o ogłoszenie upadłości konsumenc- kiej	47–50
1. Wnioskodawca	47
2. Warunki formalne wniosku	48
3. Dodatkowe dokumenty	49
4. Odpłatność wniosku	50
E. Postępowanie w przedmiocie upadłości kon- sumenc- kiej	51–55
1. Podmiot inicjujący wszczęcie postępowania	51
2. Przebieg postępowania	52
3. Dzień nastąpienia upadłości	53
4. Kolejność zaspokajania wierzycieli	54
5. Plan spłaty niezaspokojonych wierzycieli	55
F. Nowelizacja polskiej upadłości konsumenc- kiej w 2014 r.	56–77
1. Upadłość konsumencka – zmiany	56

2. Ocena funkcjonowania instytucji upadłości konsumenckiej	57
3. Inicjacja procedury upadłościowej	58
4. Zakres podmiotów uprawnionych do składania wniosków	59
5. Niewypłacalność	60
6. Wniosek elektroniczny	61
7. Oddalenie wniosku	62
8. Spirala zadłużeniowa	63
9. Wystąpienie wyjątkowych i niezależnych okoliczności	64
10. Pokrycie kosztów postępowania	65
11. Społeczna świadomość prawna	66
12. Ustawa nowelizująca	67
13. Pożądana funkcja upadłości konsumenckiej	68
14. Zmiany w zakresie przesłanek negatywnych	69
15. Tymczasowe pokrycie kosztów przez Skarb Państwa	70
16. Plan spłaty wierzycieli	71
17. Wstrzymanie likwidacji majątku upadłościowego	72
18. Konieczność posiadania wielu wierzycieli .	73
19. Wysokość opłaty	74
20. Pozostałe zmiany	75
21. Śmierć dłużnika	76
22. Przepisy intertemporalne	77
G. Nowelizacja polskiej upadłości konsumenckiej w 2015 r.	78–81
1. Upadłość konsumencka – zmiany	78
2. Nowa definicja niewypłacalności	79
3. Upadłość konsumencka również na wniosek wierzyciela	80
4. Statystyka upadłości konsumenckich	81
H. Nowelizacja polskiej upadłości konsumenckiej w 2019 r.	82–87
1. Upadłość konsumencka – zmiany	82
2. Dwuetapowe postępowanie upadłościowe . .	83
3. Całkowite umorzenie długu	84
4. Wydłużenie okresu planu spłat wierzycieli .	85
5. Zmiany w zakresie przesłanek negatywnych	86
6. Statystyka upadłości konsumenckich	87
IV. Przesłanki upadłości konsumenckiej w prawie polskim	88–104
A. Przesłanka niewypłacalności	88
1. Pojęcie niewypłacalności	88
B. Przesłanka posiadania co najmniej jednego wierzyciela	89–90

1. Mnogość wierzycieli	89
2. Jeden wierzyciel	90
C. Przesłanka posiadania majątku	91–94
1. Posiadanie majątku przez dłużnika	91
2. Pokrywanie kosztów przez Skarb Państwa	92
3. Badanie możliwości finansowych dłużnika	93
4. Przesłanki pozytywne	94
D. Przesłanka winy stosowana do spraw gdzie wniosek został złożony przed 24.3.2020 r.	95–99
1. Wina dłużnika	95
2. Przesłanka wyjątkowych i niezależnych od dłużnika okoliczności	96
3. Dłużnicy pasywni	97
4. Obowiązek wykazania dochowania należytej staranności	98
5. Pogłębienie niewypłacalności	99
E. Przesłanka czasu stosowana do spraw gdzie wniosek został złożony przed 24.3.2020 r.	100–102
1. Wyłączenie zdolności upadłościowej	100
2. Klauzula zasad współżycia społecznego i względów humanitarnych	101
3. Klauzula uzasadnionego postępowania	102
F. Przesłanki oddalenia wniosku o ustalenie planu spłaty wierzycieli i umorzenie pozostałej części zobowiązań – stosowane do spraw, gdzie wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony po 24.3.2020 r.	103–104
1. Uchylenie art. 491 ⁴	103
2. Wniosek o ustalenie planu spłaty wierzycieli i umorzenie pozostałej części zobowiązań	104
V. Regulacje upadłości konsumenckiej w wybranych krajach Unii Europejskiej i świata	105–242
A. Uwagi ogólne	105–111
1. Wstęp	105
2. Zakres podmiotowy	106
3. Cechy beneficjentów	107
4. Tryb, czas trwania i skuteczność postępowania sanacji beneficjenta	108
5. Stopień udziału instytucji publicznych i niepublicznych	109
6. Model francuski	110
7. Model angielski	111
B. Niemcy	112–125
a. Uwagi ogólne	112
1. Podstawy regulacji	112

b. Nowelizacja niemieckiej regulacji upadłości konsumenckiej	113–125
1. Uwagi ogólne	113
1. Nowelizacja niemieckiej regulacji upadłości konsumenckiej	113
2. Zakres podmiotowy regulacji	114
1. Zakres podmiotowy regulacji	114
3. Przesłanki upadłości konsumenckiej	115
1. Przesłanki upadłości konsumenckiej	115
4. Postępowanie	116–119
1. Etapy postępowania	116
2. Wniosek dłużnika	117
3. Skutki przyjęcia planu	118
4. Uprozczone postępowanie upadłościowe	119
5. Skutki ogłoszenia upadłości konsumenckiej	120–121
1. Wszczęcie postępowania upadłościowego	120
2. Koszty postępowania insolwencyjnego	121
6. Zaspokojenie wierzycieli i oddłużenie	122–125
1. Drogi zaspokojenia wierzycieli	122
2. Probażja dłużnika	123
3. Zakończenie procedury	124
4. Możliwość uzyskania ponownego oddłużenia	125
C. Austria	126–141
a. Uwagi ogólne	126
1. Postępowanie upadłościowe i oddłużeniowe w prawie austriackim	126
b. Zakres podmiotowy regulacji	127
1. Postępowanie dla osób fizycznych	127
c. Przesłanki upadłości konsumenckiej	128–130
1. Podstawy przesłanek	128
2. Wszczęcie postępowania	129
3. Wymóg niezawinienia niewypłacalności	130
d. Postępowanie	131–135
1. Okres probacji	131
2. Skutki wszczęcia postępowania	132
3. Zakończenie postępowania	133
4. Zwolnienie dłużnika z reszty długów	134
5. Odroczenie decyzji o zwolnieniu z długów	135
e. Skutki ogłoszenia upadłości konsumenckiej	136–138
1. Moment ogłoszenia upadłości dłużnika	136

2. Status domu lub lokalu mieszkalnego	137
3. Zapewnienie samodzielnego lokalu mieszkalnego	138
f. Zaspokojenie wierzycieli i oddłużenie	139–141
1. Zaspokojenie wierzycieli	139
2. Obowiązki dłużnika	140
3. Ponowne zwolnienie dłużnika z długów	141
D. Francja	142–160
a. Uwagi ogólne	142
1. Francuskie postępowanie oddłużeniowe dla osób fizycznych	142
b. Zakres podmiotowy regulacji	143
1. Zakres podmiotowy	143
c. Przesłanki upadłości konsumenckiej	144–147
1. Wnioskodawca	144
2. Wystąpienie stanu niewypłacalności	145
3. Postępowanie likwidacyjno-oddłużeniowe a postępowanie upadłościowe	146
4. Wymóg dobrej wiary dłużnika	147
d. Postępowanie, zaspokojenie wierzycieli i oddłużenie	148–156
1. Postępowanie niewypłacalnościowe dla konsumentów	148
2. Postępowanie likwidacyjno-oddłużeniowe	149
3. Komisja do spraw niewypłacalności	150
4. Plan oddłużeniowy	151
5. Postępowanie o charakterze likwidacyjnym	152
6. Postanowienie o wszczęciu postępowania	153
7. Oddłużenie	154
8. Wynagrodzenie „opiekuna” postępowania	155
9. Ponowne ogłoszenie upadłości konsumenckiej	156
e. Skutki ogłoszenia upadłości konsumenckiej	157–160
1. Działania na przedpolu upadłości	157
2. Środki zaradcze	158
3. Skutki upadłości	159
4. Nieodpłatność wniosku o wszczęcie postępowania	160
E. Irlandia	161–189
a. Uwagi ogólne	161–164
1. Irlandzka regulacja upadłości konsumenckiej	161
2. Irlandzka Służba Upadłościowa	162
3. Rejestry publiczne	163

4. Postępowanie upadłościowe UE	164
b. Procedura zawiadomienia o umorzeniu długu (<i>Debt Relief Notice</i>)	165–169
1. Dłużnik	165
2. Służba Upadłościowa	166
3. Skutki uzyskania DRN	167
4. Usunięcie dłużnika z rejestru publicznego	168
5. Obowiązek informowania Służby Upa- dłościowej	169
c. Układ Rozliczenia Zadłużenia (<i>Debt Set- tlement Arrangement</i>)	170–174
1. Podstawy Układu	170
2. Przestanki objęcia Układem	171
3. Procedura ubiegania się o objęcie Ukła- dem Rozliczenia Zadłużenia	172
4. Świadectwo ochronne	173
5. Zakończenie postępowania	174
d. Układ Upadłości Indywidualnej (<i>Person- al Insolvency Arrangement</i>)	175–180
1. Układ Upadłości Indywidualnej	175
2. Możliwość ubiegania się o objęcie Ukła- dem Upadłości Indywidualnej	176
3. Procedura	177
4. Skutki niewykonania obowiązków okreš- lonych w Układzie	178
5. Skutki pozytywnego zakończenia postę- powania	179
6. Wyłączenia pewnych kategorii długów .	180
e. Upadłość (<i>bankruptcy</i>)	181–188
1. Upadłość	181
2. Przestanki ubiegania się o ogłoszenie upadłości	182
3. Obowiązki dłużnika	183
4. Dostęp do urzędowych formularzy	184
5. Wymagane dokumenty	185
6. Objęcie majątku dłużnika przez syndyka	186
7. Skutki wszczęcia postępowania upadło- ściowego	187
8. Orzeczenie sądu o upadłości	188
f. Podsumowanie	189
1. Podsumowanie	189
F. Anglia	190–222
1. Podstawy regulacji	190
2. <i>Insolvency</i>	191
3. Kultura krajów anglosaskich	192
4. Kapitał prywatny a obowiązki regulatorowe państwa	193

5. Dążenia prewencyjne	194
6. Wniosek dłużnika	195
7. Opis sytuacji finansowej	196
8. Plan spłat	197
9. Kategorie dóbr wyjętych spod prawnej egzekucji	198
10. <i>Trustee in bankruptcy</i>	199
11. <i>Means-tests</i>	200
12. Zakres regulacji	201
13. Sytuacja małżonków dłużników	202
14. Przemieszczanie się, podróże i zmiana miejsca zamieszkania dłużnika	203
15. Pomoc prawna	204
16. Postępowanie w przedmiocie upadłości (<i>bankruptcy</i>)	205
17. Przedłużenie okresu zawieszenia dłużnika	206
18. Procedury	207
a. DMP	208
1. DMP	208
b. Administration Order	209
1. <i>Administration Order</i>	209
c. Dobrowolny Układ Indywidualny (<i>Individual Voluntary Arrangement – IVA</i>)	210–213
1. Definicja	210
2. Podstawy Układu	211
3. Zarząd powiernika	212
4. Okres spłaty wierzycieli	213
d. Postanowienie Oddłużenia (<i>Debt Relief Orders – DRO</i>)	214–220
1. Definicja	214
2. Podstawy postanowienia	215
3. <i>Ratio legis</i>	216
4. Warunki	217
5. Charakter postępowania	218
6. Koszty postępowania	219
7. Wpływ DRO na zdolność kredytową	220
e. Postępowanie upadłościowe (<i>bankruptcy</i>)	221–222
1. Upadłość	221
2. Czas trwania postępowania upadłościowego	222
G. Stany Zjednoczone Ameryki – uwagi ogólne	223–242
1. Podstawy regulacji	223
2. Nowelizacje	224
3. Formy upadłości konsumenckiej	225
4. Inicjowanie postępowania	226
5. <i>Bankruptcy Court</i>	227

6. Profesjonalny reprezentant	228
7. Koszty przeprowadzenia postępowania	229
8. Uposażenie powiernika	230
9. Kategorie wierzytelności	231
10. Sąd upadłościowy	232
11. Masa upadłościowa	233
12. Odpowiedzialność współmałżonka	234
13. Analiza sytuacji majątkowej	235
14. Podział dłużników	236
15. <i>Means-test</i>	237
16. Analiza porównawcza	238
17. <i>Debt-adjustment</i>	239
18. Ponowne umorzenie długów	240
19. Rozwiązanie pozasądowe sporu	241
20. Regulacje federalne a normy wykształcone w poszczególnych stanach	242
VI. Podsumowanie	243–250
1. Efektywność regulacji	243
2. Konieczność regulacji sytuacji podmiotów ży- cia gospodarczego kraju	244
3. Model a preferencje aksjologiczne prawodawcy	245
4. Typologiczność regulacji prawnych	246
5. Podział mechanizmów upadłości konsumenckiej	247
6. Doktryna europejska	248
7. Model amerykański	249
8. Postulaty <i>de lege ferenda</i>	250
VII. Transgraniczne postępowanie upadłościowe	251–264
A. Uwagi wprowadzające	251–254
1. Prawo upadłościowe a prawo międzynaro- dowe prywatne	251
2. Postępowania upadłościowe główne i wtórne (uboczne)	252
3. Zakres międzynarodowego prawa upadło- ściowego	253
4. Uznanie orzeczenia o wszczęciu zagranicz- nego postępowania upadłościowego	254
B. Przepisy prawa upadłościowego międzynaro- dowego	255–264
1. Polskie przepisy o międzynarodowym po- stępowaniu upadłościowym – przepisy czę- ści drugiej prawa upadłościowego	255
2. Europejskie przepisy o transgranicznym postępowaniu upadłościowym	256
3. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1346/2000 z 29.5.2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego	257

4. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 2015/848 z 20.5.2015 r. w sprawie postępowania upadłościowego (wersja przekształcona)	258
5. Postępowania objęte zakresem stosowania rozporządzeń	259
6. Centrum podstawowej działalności dłużnika	260
7. Wzruszenie domniemania	261
8. Jurysdykcja	262
9. Prawo właściwe	263
10. Postępowania upadłościowe wobec osób nieprowadzących działalności gospodarczej z elementem zagranicznym – praktyka . . .	264
VIII. Zgłoszenia wierzytelności – zmiany wprowadzone ustawą z 30.8.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw	265–277
A. Wstęp – adresat zgłoszeń wierzytelności	265
1. Nowelizacja	265
B. Przerwanie biegu terminu przedawnienia . . .	266
1. Obowiązujące przepisy Prawa upadłościowego sprzed nowelizacji dokonanej ZmPrUp2019	266
C. Zmiana przepisów w zakresie wymogów formalnych zgłoszenia wierzytelności	267
1. Nowelizacja	267
D. Zmiana przepisów w zakresie wymogów fiskalnych zgłoszenia wierzytelności	268
1. Obowiązki syndyka	268
E. Zmiany w zakresie procedury rozpoznania zgłoszenia wierzytelności	269
1. Kontrola braków formalnych zgłoszenia . . .	269
F. Wezwanie syndyka	270–273
a. Wezwanie syndyka do uzupełnienia braków formalnych zgłoszenia wierzytelności	270
1. Kompletne zgłoszenie wierzytelności . . .	270
b. Wezwanie syndyka do uiszczenia zryczałtowanych kosztów związanych ze spóźnionym zgłoszeniem wierzytelności	271
1. Wezwanie	271
c. Zwrot zgłoszenia wierzytelności	272
1. Przypadki zwrotu zgłoszenia	272
d. Uchylenie art. 241 i 242 PrUp z dniem 1.12.2020 r. na podstawie ustawy z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych	273
1. Procedura sprawdzenia zgłoszeń wierzytelności	273

G. Środki zaskarżenia wobec zarządzenia syndyka o zwrocie zgłoszenia wierzytelności – skarga na zarządzenie syndyka	274
1. Nowelizacja	274
H. Skarga	275–277
a. Termin i sposób wniesienia skargi	275
1. Termin	275
b. Wymogi formalne i fiskalne skargi	276
1. Wymogi formalne skargi na syndyka	276
c. Rozpoznanie skargi przez sędziego-komisarza	277
1. Uwzględnienie skargi	277
IX. Lista wierzytelności – zmiany wprowadzone ZmPrUp2019	278–283
A. Wstęp – zmiany dotyczące postępowania upadłościowego wobec osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej prowadzonego w trybie tzw. uproszczonej procedury ogłoszonej upadłości	278
1. Zmiany w zakresie listy wierzytelności	278
B. Lista wierzytelności w ramach projektu planu spłaty wierzycieli	279
1. Stosowanie przepisów	279
C. Pozostawienie zgłoszenia wierzytelności bez rozpoznania	280–281
1. Zgłoszenie wierzytelności dokonane po złożeniu przez syndyka projektu planu spłaty wierzycieli	280
2. Przedłużenie procedury	281
D. Brak zgłoszeń wierzytelności i brak wierzytelności	282–283
1. Brak zgłoszeń	282
2. Luka prawna	283
X. Wpływ ogłoszenia upadłości na stosunki majątkowe małżeńskie upadłego – zmiany wprowadzone ZmPrUp2019	284–287
A. Wstęp – ogłoszenie upadłości byłego małżonka lub małżonka a rozdzielnosc majątkowa powstała na skutek rozvodu, separacji lub ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków	284
1. Ustanowienie rozdzielnosci majątkowej	284
B. Obrona byłego małżonka albo małżonka upadłego przed objęciem masą upadłości majątku	285–286
1. Żądanie uznania rozdzielnosci majątkowej	285

2. Uzasadnienie regulacji	286
C. Skutki ogłoszenia upadłości małżonka pozostającego w ustroju wspólności majątkowej – uchwała SN z 16.12.2019 r., III CZP 7/19 . . .	287
1. Orzecznictwo	287
XI. Pre-pack w upadłości konsumenckiej	288–291
1. Wstęp	288
2. Zastosowanie przepisów o <i>pre-packu</i> wprost w upadłości konsumenckiej	289
3. Definicja <i>pre-packu</i>	290
4. Ogólny przebieg <i>pre-packu</i>	291

I. Wstęp

- 1. Zadłużenie gospodarstw domowych.** Od kilkudziesięciu lat, widocznym na świecie i wciąż przybierającym na sile jest problem nadmiernego zadłużenia gospodarstw domowych.
- 2. Zadłużanie społeczeństwa.** Od kilku lat można z niepokojem obserwować postępujący metodyczny proces powiększania części społeczeństwa żyjącego na kredyt. Rosnąca podaż wciąż urozmaicanego spektrum usług finansowych – kredytów, pożyczek, sprzedaży ratalnej – ściśle skorelowana z popytem na dobra normalne i luksusowe, przyczynia się do proporcjonalnego wzrostu zadłużenia (W. Szpringer, *Upadłość konsumencka*, Warszawa 2006, s. 16). Wierzycielami powiększającej się rzeszy obywateli pozostają nie tylko banki i inne instytucje udzielające kredytów, ale również operatorzy telefonii komórkowych, zakłady energetyczne oraz inne podmioty sektora finansowego (Uzasadnienie projektu do ustawy o przeciwdziałaniu niewypłacalności osoby fizycznej oraz o upadłości konsumenckiej, grudzień 2003, Druk sejmowy Nr 2668, s. 1–3).
- 3. Potrzeba wprowadzenia instytucji upadłości.** W związku z powyższym, wprowadzenie do systemu prawnego instytucji umożliwiającej skuteczne regulowanie egzekwowania zobowiązań gospodarstw domowych, uwzględniającej przy tym najpełniej interesy zarówno wierzyciela, jak również dłużnika, wydaje się być konieczne. Unormowanie takie powinno jednak spełniać, jeszcze inną, donioślejszą rolę, a mianowicie służyć oddłużeniu konsumenta (Rekomendacje Zespołu Ministra Sprawiedliwości ds. Nowelizacji Prawa upadłościowego i naprawczego, grudzień 2012, s. 260; pełne opracowanie „Projektu założeń do ustawy Prawo restrukturyzacyjne

i Rekomendacje zmian przygotowanych przez Zespół Ministra Sprawiedliwości ds. Nowelizacji Prawa Upadłościowego i Naprawczego” dostępne jest na domenie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości, pod adresem: <http://ms.gov.pl/pl/novelizacja-prawa-upadlosciowego-i-naprawczego>). Oddłużenie powinno być rozumiane jako możliwość umorzenia zobowiązań dłużnika w zakresie, w jakim nie mogą one być wykonane z obiektywnych względów. Porusza to istotną kwestię skutków społecznych sytuacji, w której brak jest prawnej drogi do uwolnienia się dłużnika od ciężących na nim, niemożliwych do spłaty zobowiązań finansowych. Skutkiem takiej sytuacji jest metodyczne wykluczenie gospodarze i społeczne niewypłacalnego konsumenta zmuszonego do egzystencji na skraju ubóstwa, a często poniżej tej granicy.

4. **Upadłość konsumentencka.** Termin „upadłość konsumentencka”, 4 powstała w wyniku tłumaczenia wyrażenia angielskiego (*consumer-bankruptcy*) czy też niemieckiego (*Vebraucherkonkurs*), nie pojawia się ani w tytule, ani w treści polskiego uregulowania odnoszącego się do tego pojęcia. Jest to przyjęty i powszechnie stosowany twór doktryny określający postępowania upadłościowe prowadzone wobec nie-przedsiębiorców, czyli osób nieprowadzących działalności gospodarczej, których zobowiązania nie pochodzą z prowadzenia działalności gospodarczej lub zawodowej. Wartym wzmianki jest również fakt powszechnego, błędnie przyjętego założenia opierającego się na utożsamianiu „konsumenta”, którego upadłość regulowana jest przez PrUp z pojęciem zdefiniowanym w art. 22¹ KC, określającym „konsumenta” w sposób, charakteryzujący się temporalnością, relatywnością oraz funkcjonalnym powiązaniem z dokonywaną przez osobę fizyczną czynnością. Określenie to, użyte w celu wyodrębnienia nowego rodzaju upadłości nabiera odmiennego znaczenia, gdyż pomimo niewątpliwych zbieżności, pojęcia te posiadają odrębnie oznaczony zbiór desygnatów. Uwzględniając powyższe, określenie „konsumentencka”, odniesione do upadłości osoby fizycznej, jest nieprecyzyjne. Pozostaje jednak zrozumiałe, jak również wygodne w stosowaniu (*R. Adamus, A.J. Witosz, A. Witosz, Upadłość konsumentencka. Komentarz praktyczny, Warszawa 2009, s. 23 i n.*).

5. **Terminologia.** W niniejszym opracowaniu terminy „postępowanie oddłużeniowe”, „upadłość konsumentencka”, a także „postępowanie upadłościowe osób fizycznych”, odnosząc się do postępowania służącego redukcji zadłużenia podmiotów, których długi nie pochodzą

Wprowadzenie do problematyki...

z działalności gospodarczej jak i podmiotów prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą, które regulowane jest ustawą – Prawo upadłościowe [ustawa z 30.8.2019 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 498 ze zm.)].

- 6 **6. Zakres opracowania.** Opracowanie to jest wprowadzeniem do rozważań problematyki konsumenckiej, opartych na prezentacji stanu prawnego, a także doświadczeń nabytych przez państwa stosujące odmienne modele konsumenckiej zdolności upadłościowej.

II. Projekt Sejmu IV kadencji – o przeciwdziałaniu niewypłacalności osoby fizycznej oraz o upadłości konsumenckiej

- 7 **1. Zakres projektu.** Zgodnie z założeniami twórców projektu, regulacja ta miała być tworem odrębnym od unormowań zawartych w PrUpNaprz, co zwiększałoby jej symboliczne znaczenie. Regulacja ta miała określać zasady wspólnego dochodzenia roszczeń wierzycieli od niewypłacalnych dłużników niebędących podmiotami, do których właściwe byłyby przepisy PrUpNaprz, jak również zasady postępowania, mającego na celu zapobieżenie niewypłacalności osoby fizycznej poprzez jej sanację ekonomiczną. Unormowanie zawierało także określenie podstaw wszczęcia postępowania, skutki złożenia wniosku oraz ogłoszenia upadłości osoby fizycznej, zasady ochrony i sposoby zaspokajania wierzycieli, procedurę likwidacyjną masy upadłościowej. Dalsze rozważania w niniejszej materii prowadzone są w oparciu o założenia projektu ustawy o przeciwdziałaniu niewypłacalności osoby fizycznej oraz o upadłości konsumenckiej z grudnia 2003 r. (Druk sejmowy Nr 2668 wraz z uzasadnieniem).

- 8 **2. Zakres podmiotowy.** Po przeprowadzeniu wstępnej analizy projektu, można zauważyć, iż zakres podmiotowy regulacji zbliżony jest do wzoru stworzonego w niemieckiej ustawie *Insolvenzordnung*, rozszerzającej pojęcie osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej ani niewykonującej zawodu. Podmiotem upoważnionym do korzystania z omawianego prawa podmiotowego mógłby być również przedsiębiorca, prowadzący działalność gospodarczą lub zawodową we własnym imieniu, wspólnik spółki partnerskiej, a także osoba prowadząca gospodarstwo rolne. Pozornie przesadnie powiększony zakres byłby jednak ograniczony zastrzeżeniem granicy procentowego

udziału zadłużenia związanego bezpośrednio z prowadzeniem wspomnianych działalności w sumie zobowiązań zaciągniętych przez daną osobę fizyczną.

3. Pojęcie niewypłacalności. Ujęta w projekcie „niewypłacalność” **9** odbiega nieznacznie od przyjętego obecnie zakresu pojęciowego. Prócz, co oczywiste, uznania niewypłacalności za stan, w którym dłużnik nie wykonuje wymagalnych zobowiązań, projektodawca uzależnił jego wystąpienie od wartości posiadanego majątku. W takim rozumieniu, dłużnik pozostawał niewypłacalny, gdy nie wykonywał zobowiązań, a jednocześnie wartość jego majątku była niższa od wartości zaciągniętych zobowiązań. Projekt tworzył również konstrukcję „zagrożenia niewypłacalnością”, zależnej od relacji okresowego dochodu z comiesięcznymi wymagalnymi zobowiązaniami, umożliwiającą wszczęcie postępowania zapobiegającego wobec zagrożonego dłużnika.

4. Spieniężenie masy upadłościowej. Ustawa nie determinowałaby **10** procesu w trybie likwidacyjnym. Pożądaną alternatywą byłby układ, zawarty między dłużnikiem a wierzycielami, spełniający funkcje analogiczne do procesu skutkującego spieniężeniem masy upadłościowej. Takie rozwiązanie byłoby również preferowane ze względów społecznych – zaspokojeni wierzyciele nie doprowadziliby na skutek przeprowadzonej likwidacji majątku dłużnika do degradacji społecznej tego ostatniego. Upadły, zachowując swój majątek przynajmniej w części, zostałby poddany skutecznej sanacji, skutkiem której zostałaby oddłużony.

5. Postępowanie w przedmiocie upadłości konsumenckiej. **11** Postępowanie w przedmiocie upadłości konsumenckiej, zaproponowane w projekcie z 2003 r. byłoby fundamentalnie odmienne od normowania obecnie obowiązującego. Podstawową różnicę stanowi organ kompetentny do rozpoznawania spraw z omawianego zakresu. Twórcy projektu, za najbardziej odpowiednią instytucję uznali Konsumenckie Kolegium Orzekające, działające przy Delegaturze Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Kolegia te, tworzone oraz nadzorowane przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, miałyby charakter niezawodowy i działałyby nie tylko w oparciu o ustawę, ale również zasady słuszności i sprawiedliwości. Nad prawnym wymiarem prac czuwać miałyby Przewodniczący, posiadający wykształcenie z zakresu nauk prawnych.

12 6. Prowadzenie spraw z zakresu upadłości konsumenckiej.

W założeniach, sprawy z zakresu upadłości konsumenckiej prowadzone byłyby „przez konsumentów dla konsumentów”, nie uwzględniając tym samym ingerencji sądów, poza odwołaniami od decyzji Kolegiów. Sam tok prowadzenia postępowania byłby zbieżny z obecnie obowiązującym.

13 7. Konieczność posiadania funduszy.

Występujący do dziś paradoks konieczności posiadania funduszy, by zostać uznanym za podmiot ich nieposiadający, ma swoje źródło już w pierwszym projekcie omawianej instytucji. W okresie, gdy pensja minimalna znajdowała się na poziomie 800 zł, a średnia krajowa miała wartość nieco poniżej 1500 zł, wymogi do ogłoszenia bankructwa osobistego dla większości niewypłacalnych pozostawały poza zasięgiem najśmielszych marzeń. Aby nadać bieg postępowaniu należałoby opłacić wniosek (500 zł), jak również wpłacić zaliczkę w wysokości 3% sumy zobowiązań. Tak restrykcyjne ograniczenie dostępu do upadłości konsumenckiej czyniłoby z niej instytucję nieosiągalną dla zdecydowanej większości jej adresatów.

14 8. Zarządca upadłości konsumenckiej.

Niekorzystne było również zaproponowane w projekcie stanowisko zarządcy upadłości, stanowionego na skutek decyzji odgórnej i niezależnej względem upadłego. Podmiot ten czuwałby nad czynnościami rozporządzającymi upadłego, a także pilnowałby interesu zaspokajanych wierzycieli. Co więcej, od momentu uznania masy majątkowej dłużnika za masę upadłości, przejmowałby on wszelkie kompetencje procesowe związane z tą masą. Byłby także osobą upoważnioną do przeprowadzenia likwidacji majątku. *De facto*, niezależnie od upadłego ustalone podmioty miałyby prowadzić rachunki upadłości konsumenckiej oraz rachunki naprawcze. Pomimo zbieżności właściwości zarządcy masy upadłościowej z ustanawianym dziś syndykiem, przedstawione w projekcie ukształtowanie kompetencji do prowadzenia majątku upadłego może być podstawą pytania czy na gruncie nie tylko prawnym, ale również etycznym byłaby to regulacja właściwa.

15 9. Wspólność majątkowa małżonków.

Pewnym niedoborem regulacyjnym w obowiązującej regulacji jest brak wzmianki odnoszącej się w swojej treści do skutków ogłoszenia upadłości konsumenckiej dla stosunków majątkowych małżonków pozostających we wspólności majątkowej. Rozdział 6 omawianego projektu zawiera wyczerpujące

unormowanie w tej kwestii, indywidualizując oraz uzależniając skuteczność wniosku od istniejących relacji finansowych między małżonkami.

10. **Zasady pierwszeństwa zaspokajania wierzycieli.** Projekt zawierał również zasady pierwszeństwa zaspokajania wierzycieli. Prócz określonych w rozdziale 12 wyjątków, w konsumenckim postępowaniu upadłościowym należności wszystkich wierzycieli podlegają zaspokojeniu w miarę napływu środków na ich zaspokojenie, proporcjonalnie do wysokości tych wierzytelności i z jednakowym pierwszeństwem. Wspomnianymi wyjątkami są m.in. należności alimentacyjne i renty z tytułu uszkodzenia ciała, a także koszty postępowania upadłościowego i wydatki zarządcy masy upadłości konsumenckiej. **16**

11. **Konsumenckie postępowanie naprawcze.** Rozdział 13 zaproponowanego projektu wprowadzałby do polskiego systemu prawnego konsumenckie postępowanie naprawcze. Narzędziami zapobiegającymi upadłości byłyby bezpłatne konsultacje w powiatowym ośrodku doradztwa finansowego i kredytowego, które mogłyby prowadzić do odpłatnego sporządzenia planu naprawczego. **17**

12. **Wyznaczenie zarządcy naprawczego.** Dokument taki wraz z oświadczeniem o wszczęciu postępowania zapobiegającego niewypłacalności byłyby składane do Konsumenckiego Kolegium Orzekającego. Byłaby to podstawa do wyznaczenia zarządcy naprawczego, posiadającego uprawnienia analogiczne do zarządcy upadłości konsumenckiej. Po zakończeniu postępowania wraz z wykonaniem planu naprawczego powinien być ustać stan zagrożenia niewypłacalnością. **18**

13. **Źródła projektu.** Rzeczony projekt miał swoje źródła nie tylko w rodzimych pomysłach na rozwiązanie problemu zadłużania się gospodarstw domowych ponad miarę. Liczne rozwiązania, wprowadzone za naszą zachodnią granicą w krajach takich jak Niemcy, Francja czy Wielka Brytania, dały podstawę do budowy polskiego załączka instytucji upadłości konsumenckiej. *Ratio legis* ustawy nie było heterogeniczne. **19**

14. **Potrzeba wprowadzenia regulacji upadłości konsumenckiej.** **20** Potrzebą przesądzającą konieczność zaproponowania nowego normowania z pewnością było miarowo powiększające się zadłużenie osób fizycznych, niepozostających przedsiębiorcami, których potrzeby lub imperatywy oraz koszty wypadków życiowych często przewyższały

[Przejdź do księgarni →](#)